

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

27'nci Yasama Dönemi'nde Başkanlığa sunulmuş olan 2/5027, 2/5038, 2/1781, 2/2783, 2/2278, 2/2935, 2/1897, 2/1912, 2/4162, 2/2370, 2/3910, 2/4291, 2/3378, 2/1532, 2/1548, 2/2984, 2/1194, 2/2024, 2/4188, 2/3141, 2/5025, 2/5026, 2/3537, 2/2021, 2/4323, 2/4416, 2/4417, 2/4418, 2/4706, 2/4911, 2/5024, 2/4292, 2/3706, 2/4650, 2/1459, 2/1545, 2/3445, 2/4529, 2/1593, 2/1794, 2/1949, 2/4814, 2/1776, 2/3536, 2/3543, 2/4891, 2/2847, 2/2664, 2/3004, 2/2023, 2/2058 ve 2/2025 esas numaralı kanun teklifleri yenilenmiştir.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Numan KURTULMUŞ
İstanbul Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Milli Savunma Komisyonu
Esas Komisyon	Dışişleri Komisyonu
Tarih: 4.10.2023	Esas No: 2/1637

TBMM KANUNLAR VE KARARLAR İSKLİĞİ
03 Ekim 2023
Numara

TBMM GENEL EVRAK
03 Ekim 2023
No: 1296609

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Gelen Kâğıtlar Listesi'nde yayımlanan 1193147 evrak numaralı "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Endonezya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Alanında İş Birliğine İlişkin Anlaşma"nın onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun teklifi ve gerekçesi ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Mustafa ŞENTOP
Tekirdağ Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Milli Savunma
Esas Komisyon	Dışişleri
Tarih: 3-4-2023	Esas No: 2/5024

TBMM
GENEL EVRAK

03 Nisan 2023

1194782

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE ENDONEZYA CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ARASINDA SAVUNMA ALANINDA İŞ BİRLİĞİNE İLİŞKİN
ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN
TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 14 Kasım 2022 tarihinde Bali’de imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Endonezya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Alanında İş Birliğine İlişkin Anlaşma”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI

Sayı : Z-90666677-599-126036
Konu : Anlaşma

31 Mart 2023

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

14 Kasım 2022 tarihinde Bali'de imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Endonezya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşma"yı Anayasanın 90 ıncı maddesi gereğince onaylanması uygun bulunmak üzere ilişikte bilgilerinize sunarım.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Cumhurbaşkanı

Ek:

- 1- Anlaşma (Türkçe, Endonezyaca, İngilizce)
- 2- Genel Gerekçe

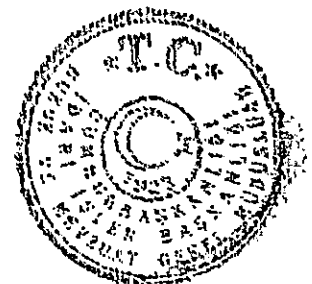
T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BSK LIGI
31 Mart 2023
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
31 Mart 2023
No: 1193147

GENEL GEREKÇE

14 Kasım 2022 tarihinde Bali'de imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Endonezya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşma" ile egemenlik, eşitlik, karşılıklı saygı temelinde ve ulusal mevzuat ile uluslararası kurallara uygun olarak ikili askerî ilişkilerin hukukî zemininin oluşturulması, Taraflar arasında askerî ve savunma iş birliği sağlanması ve geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Söz konusu Anlaşma ile askerî eğitim ve öğretim; tatbikat/eğitimlere veya müşterek tatbikatlara katılım sağlanması; askerî iş birliği ve temas ziyaretleri; askerî istihbarat değişimi; lojistik iş birliği, hibe ve lojistik sistemler; askerî tıp ve sağlık hizmetleri; muhabere, elektronik, bilgi sistemleri ve siber savunma; haritacılık ve hidrografi; meslekî gelişim kapsamında personel mübadelesi; askerî bilimsel ve teknolojik araştırma alanlarında bilgi ve tecrübe paylaşımı; barışı koruma, insanî yardım ve afet yardımı, deniz haydutluğu ile mücadele ve terörle mücadele kapsamında eğitim, tatbikat ve tecrübe değişimi ile Anlaşmada belirtilen diğer konularda iki ülkenin silahlı kuvvetleri arasında iş birliğinin geliştirilmesi öngörülmektedir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
İLE
ENDONEZYA CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
ARASINDA
SAVUNMA ALANINDA İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN
ANLAŞMA

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Endonezya Cumhuriyeti Hükümeti (bundan böyle "Taraf" veya "Taraflar" olarak anılacaktır);

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin amaç ve ilkelerine bağlılıklarını **teyit ederek;**

29 Haziran 2010 tarihli, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Endonezya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İş Birliği Anlaşmasını **dikkate alarak;**

Tarafların egemenliği ve eşitliğine karşılıklı saygı temelinde çeşitli askeri alanlarda işbirliğinin, Tarafların ortak menfaatlerine ve ekonomik verimliliğine katkıda bulunacağını **vurgulayarak;**

İki ülke arasında var olan iki taraflı ilişkileri, eşitlik, karşılıklı güven ve anlayış ilkelerine dayalı olarak, savunma alanında işbirliği faaliyetleri yoluyla geliştirmeyi ve güçlendirmeyi **arzu ederek;**

Savunma işbirliğinin güçlendirilmesinin her iki Tarafın karşılıklı menfaate dayalı ilişkilerine katkı sağlayacağını **dikkate alarak;**

Her iki Tarafın egemenliğine ve toprak bütünlüğüne **saygı göstererek;**

Ulusal yasalar, uluslararası hukuk ve anlaşmalar temelinde Taraflar arasında mevcut dostane ilişkilerin geliştirilmesi gerektiğini **ifade ederek;**

Aşağıdaki hususlarda **mutabakata varmışlardır:**

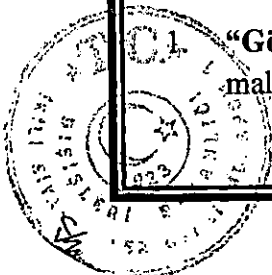
MADDE I
AMAÇ

Bu Anlaşmanın amacı, ilişkilere yönelik yasal bir çerçeveye sunmak ve Taraflar arasında savunma ve askeri alanlarda işbirliğini geliştirmektir.

MADDE II
TANIMLAR

Bu Anlaşmada yer alan terimler aşağıdaki anlamları taşıyacaktır.

"Gönderen Taraf" bu Anlaşmanın uygulanması amacıyla Kabul Eden Tarafa personel, malzeme ve teçhizat gönderen Tarafı ifade eder.

2. "Kabul Eden Taraf" bu Anlaşmanın uygulanması amacıyla topraklarında Gönderen Tarafın personel, malzeme ve teçhizatını bulunduran Tarafı ifade eder.
3. "Personel" bu Anlaşmanın uygulanması amacıyla bir Taraftan diğer Tarafa gönderilen ve silahlı kuvvetler mensubu askeri personeli veya sivil kişileri ifade eder.
4. "Gizlilik Dereceli Bilgi ve Malzeme" Ulusal güvenlik kapsamında koruma gerektiren resmî bilgi, belge ve malzemeyi ifade eder. Bu sebeple ulusal güvenlik sınıflandırması uygulaması ile düzenlenir. Bu bilgi sözel, görsel, manyetik veya basılı şekilde veya Fikri Mülkiyet Hakları kapsamında bilgi içeren teknoloji veya cihaz formunda olabilir.

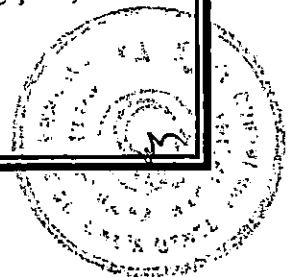
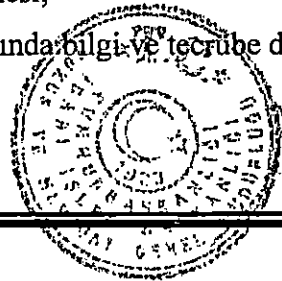
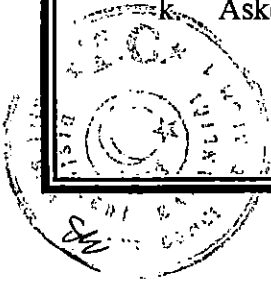
MADDE III İŞBİRLİĞİ KAPSAMI

Bu Anlaşmanın işbirliği kapsamı şunları içerir:

1. Stratejik savunma ve ortak çıkarları ilgilendiren askeri konularda düzenli ikili diyalog ve istişare;
2. Savunma ve Silahlı Kuvvetler yetkilileri arasında karşılıklı ziyaretler;
3. Silahlı Kuvvetler de dâhil olmak üzere üst düzey yetkililer arasında karşılıklı ziyaretler;
4. Savunma alanında istihbarat işbirliği;
5. Savunma sanayi alanında bilimsel ve teknolojik işbirliği;
6. Deniz güvenliği konularında işbirliği;
7. Barış koruma, insani yardım ve afet yardımı, deniz haydutluğu ile mücadele ve terörle mücadele gibi alanlarda Silahlı Kuvvetlerin işbirliğinin geliştirilmesi.

MADDE IV İŞBİRLİĞİ TÜRLERİ

1. Taraflar arasındaki işbirliği türleri şunları içerir:
 - a. Askeri eğitim ve öğretim;
 - b. Tatbikatlara/eğitimlere veya müşterek tatbikatlara katılım;
 - c. Silahlı Kuvvetler arasında askeri işbirliği ve temas ziyaretleri;
 - d. Askeri istihbarat;
 - e. Lojistik işbirliği, hibe ve lojistik sistemler;
 - f. Askeri tıp ve sağlık hizmetleri;
 - g. Muhabere, elektronik, bilgi sistemleri ve siber savunma;
 - h. Askeri hukuk sistemleri;
 - i. Haritacılık ve hidrografi;
 - j. Mesleki gelişim kapsamında personel mübadelesi;
 - k. Askeri bilimsel ve teknolojik araştırma alanlarında bilgi ve tecrübe değişimi;

- l. Sosyal, sportif ve kültürel faaliyetler;
 - m. Kuvvetler arası faaliyetler;
 - n. Barış koruma, insani yardım ve afet yardımı, deniz haydutluğu ile mücadele ve terörle mücadele kapsamında eğitim, tatbikat ve tecrübe değişimi;
 - o. Askeri tarih, arşiv, yayın ve müzecilik;
2. Taraflar bu Anlaşmanın uygulanması maksadıyla tamamlayıcı mutabakat muhtıraları, protokoller ve düzenlemeler akdedebilir.

MADDE V

YETKİLİ MAKAMLAR VE YILLIK UYGULAMA PLANLARI

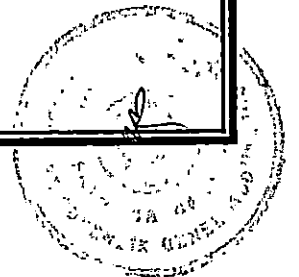
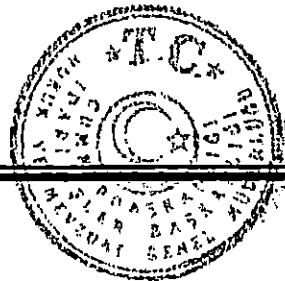
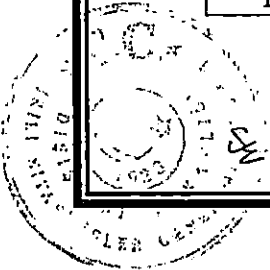
1. Bu Anlaşmanın uygulanmasına ilişkin yetkili makamlar:
 - a. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına: Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanlığı;
 - b. Endonezya Cumhuriyeti Hükümeti adına: Endonezya Cumhuriyeti Savunma Bakanlığı.
2. Taraflar bu Anlaşmanın uygulanması için müşterek faaliyetlere yönelik Yıllık Uygulama Planları hazırlar. Yıllık Uygulama Planları, icra edilecek faaliyetlerin adını, kapsamını, türünü, zamanını, yerini, icra edecek kurumları, mali hususları ve diğer ayrıntıları içerir.
3. Taraflar arası işbirliği, Yıllık Uygulama Planlarında belirtilen tüm seviyelerde gerçekleştirilecek karşılıklı ziyaretlerle güçlendirilir.

MADDE VI

GİZLİLİK DERECELİ BİLGİ VE MALZEMENİN GÜVENLİĞİ

1. Bu Anlaşma kapsamında temin edilen ya da üretilen tüm gizlilik dereceli bilgi, belge, fiziki ve fikri mülkiyet hakları ve askeri malzeme, Taraflar arasında akdedilecek müteakip mutabakat muhtıraları, protokoller ve düzenlemelere uygun olarak amaçları doğrultusunda mübadele edilir, kullanılır ve korunur.
2. Taraflar ulusal mevzuatlarına uygun olarak, bu Anlaşmanın uygulanması veya ortak faaliyetlerin yerine getirilmesi çerçevesinde mübadele edilecek bilgi, belge, malzeme ve teçhizata ait tüm bilgilerin korunmasını sağlar. Bu kapsamda, aynı seviyedeki kendi gizlilik dereceli bilgilerinin korunması için gerekli olan önlemlerin aynısını alır. Taraflar, mübadele edilen bilgiye aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi uygun gizlilik derecesini verir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına		Endonezya Cumhuriyeti Hükümeti adına	
Çok Gizli	Top Secret	Sangat Rahasia	Top Secret
Gizli	Secret	Rahasia	Secret
		Konfidensial	Confidential
Hizmete Özel	Restricted	Terbatas	Restricted
Tasnif Dışı	Unclassified	Biasa	Unclassified

3. Endonezya Tarafı için "Özel/Konfidensial/Confidential" gizlilik dereceli bilgiler Türkiye Tarafı için "Gizli/Rahasia/Secret" gizlilik derecesinin koruyucu güvenlik gereksinimlerine uygun olarak işlem görür ve korunur.
4. Taraflarca tabloda belirtilen herhangi bir gizlilik derecesi ile işaretlenmeyen bilgiler "Tasnif Dışı/Biasa/Unclassified" olarak işlem görür ve korunur.
5. Gizlilik Dereceli Bilgi ve Malzeme, bilgi ve malzemeyi sağlayan Tarafın yazılı ön onayı olmaksızın ifşa edilmez ya da üçüncü bir tarafla paylaşılmaz (ya da devredilmez).
6. Gizlilik Dereceli Bilgi ve Malzeme, sadece hükümetler arası kanallar ya da Tarafların belirlediği güvenlik makamlarınca uygun bulunan diğer kanallar aracılığıyla mübadele edilir. Bilginin gizlilik derecesi, bilgiyi sağlayan Tarafça belirlenir.
7. Gerekli görülmesi halinde, bu Anlaşma kapsamında mübadele edilen Gizlilik Dereceli Bilgi ve Malzemelerin transferi, kullanılması ve korunmasına ilişkin, MADDE III'te belirtilen işbirliği alanlarının her biri için yetkilendirilmiş kurumların sorumluluğunda ayrı bir güvenlik anlaşması imzalanabilir.
8. Taraflar, Gizlilik Dereceli Bilgi ve Malzemelere erişimin, bilmesi gereken prensibine göre ve uygun güvenlik kleransına sahip personel tarafından yapılmasını sağlar.
9. Bu Anlaşma'nın uygulanması kapsamında mübadele edilen bilgilerin beklenmedik şekilde ifşa olması halinde, bu durumu tespit eden Taraf, diğer Tarafı durumdan haberdar eder.
10. Taraflar, bu Anlaşma sona erdiğinde dahi, mübadele edilen Gizlilik Dereceli Bilgi ve Malzemenin korunmasından ve gizlilik derecesinin kaldırılmasını engellemekten sorumlu olmaya devam eder.
11. Bu Anlaşmanın hükümlerinin uygulanması sırasında elde edilen bilgiler, Taraflardan biri tarafından diğer Tarafın çıkarları aleyhine kullanılamaz.

MADDE VII HUKUK VE DİSİPLİN KONULARI

1. Gönderen Taraf, Kabul Eden Tarafın topraklarında bulunan personeli üzerindeki münhasır disiplin yetkisini saklı tutar.
2. Gönderen Taraf personelinden herhangi birinin Kabul Eden Tarafta yasal bir soruşturma veya yargılama ile karşı karşıya kalması durumunda, bu kişi, Kabul Eden Taraf vatandaşlarının yararlandığından az olmayacak, genel kabul görmüş yasal koruma hakkına sahip olur.

MADDE VIII TAZMİNAT TALEPLERİ

1. Bu Anlaşmanın uygulanması esnasında, üçüncü taraf tazminat talepleri konusunda Kabul Eden Tarafın ulusal mevzuatı uygulanır.
2. Taraflar, ağır ihmal veya kasıt bulunmadıkça, bu Anlaşma kapsamındaki faaliyetlerin icrası esnasında personelinin yaralanması veya ölümü halinde veya kişilere, mallara veya çevreye verilen zarar/zıyan nedeniyle birbirlerinden tazminat talebinde bulunmaz.

Taraflar, ortaya çıkan böyle bir durumun ağır ihmal veya kasıttan kaynaklanıp kaynaklanmadığını müştereken belirler.

MADDE IX
SAĞLIK HİZMETLERİ

1. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, Kabul Eden Taraf, acil durumlarda sağlık hizmetlerini ücretsiz olarak sağlar.
2. İşbirliğinin uygulanmasına yönelik sağlık hizmetleri, Taraflar arasında ilave anlaşmalarla belirlenir.

MADDE X
MALİ KONULAR

Her bir Taraf, aksi kararlaştırılmadıkça, bu Anlaşmanın uygulanması süresince ilgili masraflarını kendi bütçe tahsislerine uygun olarak karşılar.

MADDE XI
UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

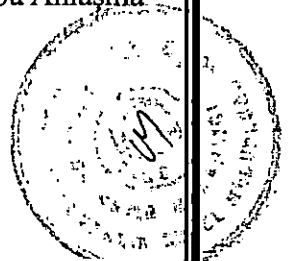
Bu Anlaşmanın uygulanması ya da yorumlanmasından doğan herhangi bir uyuşmazlık, Taraflar arasında mümkün olan en alt düzeyde istişare ve müzakereler yoluyla çözülür ve çözüm için herhangi bir ulusal ya da uluslararası mahkemeye ya da üçüncü tarafa başvurulmaz.

MADDE XII
TADİL VE GÖZDEN GEÇİRME

Taraflardan her biri gerekli görmesi halinde diplomatik kanallar vasıtasıyla bu Anlaşmanın tadilini veya gözden geçirilmesini önerebilir. Üzerinde yazılı olarak mutabık kalınan tadil veya değişiklikler, bu Anlaşmanın yürürlüğe girişini düzenleyen MADDE XIII'te belirtilen usuller uyarınca yürürlüğe girer.

MADDE XIII
YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ, YÜRÜRLÜK SÜRESİ VE SONA ERDİRME

1. Bu Anlaşma, Tarafların Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için gerekli iç yasal prosedürlerinin tamamlandığını birbirlerine diplomatik kanallardan bildirdikleri son yazılı bildirim alındığı tarihte yürürlüğe girer.
2. Bu Anlaşma 5 (beş) yıl süreyle yürürlükte kalır ve müteakip 5 (beş) yıllık sürelerle otomatik olarak uzatılır. Taraflardan her biri bu Anlaşmayı, Anlaşmanın sona ermesini istediği tarihin en az 6 (altı) ay öncesinden yapacağı yazılı bildirimle sona erdirebilir.
3. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, bu Anlaşmanın sona ermesi, Tarafların bu Anlaşma kapsamında başlattıkları yazılı düzenlemeleri etkilemez.

4. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, bu Anlaşmanın sona ermesi Anlaşma kapsamında devam eden program ve faaliyetleri etkilemez.

YUKARIDAKİ HÜKÜMLER MUVACEHESİNDE, kendi Hükümetlerince tam olarak yetkilendirilmiş, aşağıdaki imza sahipleri bu Anlaşmayı imzalamışlardır.

Bu Anlaşma Bali/Endonezya'da, 14 Kasım 2022 tarihinde her biri eşit derecede geğerli olmak üzere Türkęe, Endonezyaca ve İngilizce dillerinde imzalanmıştır. Yorum farklılığı olması durumunda, İngilizce metin geğerlidir.

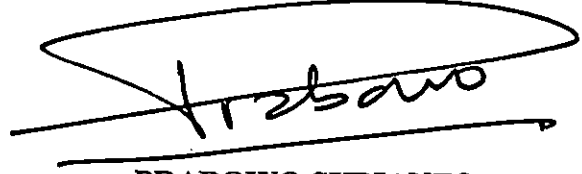
TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

HULUSİ AKAR

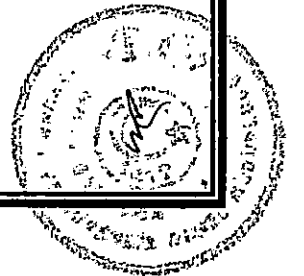
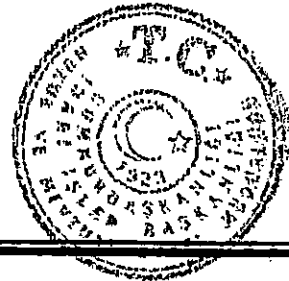
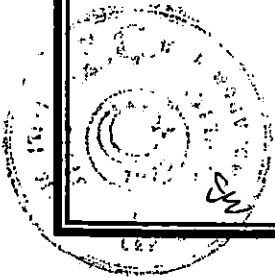
MİLLİ SAVUNMA BAKANI

ENDONEZYA CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

PRABOWO SUBIANTO

SAVUNMA BAKANI

**PERSETUJUAN
ANTARA
PEMERINTAH REPUBLIK TURKI
DAN
PEMERINTAH
REPUBLIK INDONESIA
MENGENAI**

KERJA SAMA DALAM BIDANG PERTAHANAN

Pemerintah Republik Turki dan Pemerintah Republik Indonesia (selanjutnya disebut sebagai "Pihak" atau "Para Pihak");

Menegaskan komitmen mereka kepada tujuan dan prinsip Piagam Perserikatan Bangsa-Bangsa;

Mencatat Persetujuan tentang Kerjasama Industri Pertahanan antara Pemerintah Republik Turki dan Republik Indonesia, yang ditandatangani pada 29 Juni 2010;

Menekankan bahwa kerja sama dalam berbagai bidang militer berdasarkan saling menghormati kedaulatan dan kesetaraan Para Pihak akan berkontribusi pada kepentingan bersama dan efisiensi ekonomi Para Pihak;

Berkeinginan untuk meningkatkan dan mempererat hubungan bilateral kedua negara melalui kegiatan kerja sama dalam bidang pertahanan berdasarkan prinsip kesetaraan, saling percaya, dan saling memahami;

Mencatat bahwa penguatan kerja sama pertahanan akan berkontribusi pada hubungan saling menguntungkan Para Pihak;

Menghormati kedaulatan dan integritas wilayah Para Pihak;

Menyatakan perlunya mengembangkan hubungan bersahabat yang sudah terjalin antara Para Pihak berdasarkan hukum nasional, hukum internasional, dan persetujuan-persetujuan;

Telah menyetujui hal-hal berikut:

**PASAL I
TUJUAN**

Tujuan dari Persetujuan ini adalah untuk menyediakan kerangka hukum bagi hubungan dan untuk mengembangkan kerja sama di bidang pertahanan dan militer antara Para Pihak.

**PASAL II
DEFINISI**

Istilah yang digunakan dalam Persetujuan ini memiliki arti sebagai berikut:

"Pihak Pengirim" berarti Pihak yang mengirimkan personel, material, dan peralatan kepada Pihak Penerima dalam rangka pelaksanaan Persetujuan ini.

2. **“Pihak Penerima”** berarti Pihak yang menjadi tuan rumah bagi personel, material dan peralatan dari Pihak Pengirim di wilayahnya dalam rangka pelaksanaan Persetujuan ini.
3. **“Personel”** berarti personel militer atau sipil yang merupakan anggota dari angkatan bersenjata dan dikirim oleh satu Pihak kepada Pihak lainnya dalam rangka pelaksanaan Persetujuan ini.
4. **“Informasi dan Material Rahasia”** Informasi, dokumen, dan material resmi yang membutuhkan perlindungan demi keamanan nasional. Untuk itu, hal ini diatur oleh penerapan klasifikasi keamanan nasional. Informasi ini bisa secara lisan, visual, magnetis atau bentuk cetakan, atau dalam bentuk teknologi atau perangkat, termasuk informasi yang tunduk pada Hak Kekayaan Intelektual.

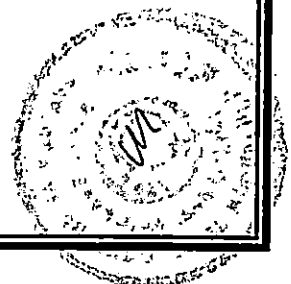
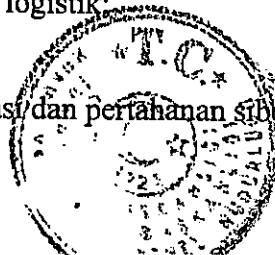
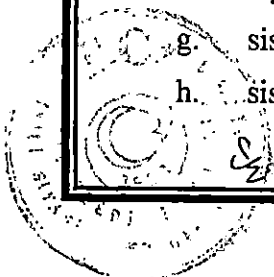
PASAL III RUANG LINGKUP KERJA SAMA

Ruang lingkup kerja sama Persetujuan ini mencakup:

1. dialog bilateral reguler dan konsultasi tentang isu pertahanan dan militer strategis yang merupakan kepentingan bersama;
2. pertukaran kunjungan antara pejabat pertahanan dan Angkatan Bersenjata;
3. pertukaran kunjungan antara pejabat tinggi, termasuk Angkatan Bersenjata;
4. kerja sama intelijen dalam bidang pertahanan;
5. kerja sama sains dan teknologi dalam industri pertahanan;
6. kerja sama dalam hal keamanan maritim;
7. mendorong kerja sama Angkatan Bersenjata, seperti pemeliharaan perdamaian, bantuan kemanusiaan dan bencana, penanggulangan perompakan, serta penanggulangan terorisme.

PASAL IV BENTUK KERJA SAMA

1. Bentuk kerja sama antara Para Pihak meliputi:
 - a. pelatihan dan pendidikan militer;
 - b. partisipasi dalam latihan/pelatihan atau latihan bersama;
 - c. kerja sama militer dan saling kunjung antara Angkatan Bersenjata;
 - d. intelijen militer;
 - e. kerja sama logistik, bantuan, dan sistem logistik;
 - f. layanan medis dan kesehatan militer;
 - g. sistem komunikasi, elektronika, informasi dan pertahanan siber;
 - h. sistem hukum militer;

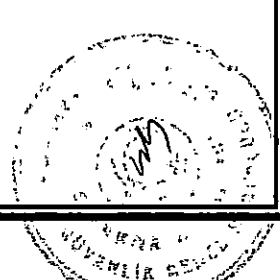
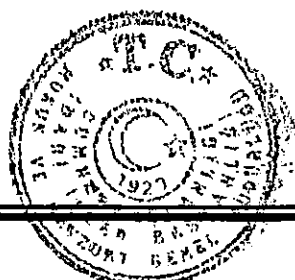
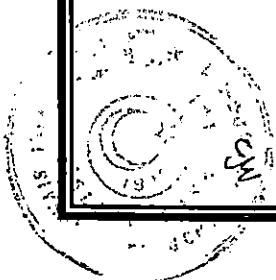
- i. pemetaan dan hidrografi;
 - j. pertukaran personel untuk pengembangan profesional;
 - k. pertukaran informasi dan pengalaman dalam bidang riset, sains dan teknologi militer;
 - l. kegiatan sosial, olahraga, dan budaya;
 - m. kegiatan antara angkatan;
 - n. pelatihan, latihan dan pertukaran pengalaman dalam lingkup pemeliharaan perdamaian, bantuan kemanusiaan dan bencana, penanggulangan perompakan, dan penanggulangan terorisme;
 - o. sejarah militer, arsip, publikasi, dan museologi.
2. Para Pihak dapat membuat memorandum saling pengertian, protokol dan pengaturan pelengkap untuk pelaksanaan Persetujuan ini.

PASAL V
OTORITAS YANG BERWENANG DAN RENCANA IMPLEMENTASI TAHUNAN

1. Otoritas yang berwenang dalam pelaksanaan Persetujuan ini adalah:
 - a. untuk Pemerintah Republik Turki: Kementerian Pertahanan Nasional Republik Turki.
 - b. untuk Pemerintah Republik Indonesia: Kementerian Pertahanan Republik Indonesia.
2. Para Pihak mempersiapkan Rencana Implementasi Tahunan untuk kegiatan bersama dalam rangka pelaksanaan Persetujuan ini. Rencana Implementasi Tahunan harus berisi nama, ruang lingkup, tipe, tanggal, tempat, institusi pelaksana, aspek keuangan dan rincian lainnya dari kegiatan yang akan dilaksanakan.
3. Kerja sama antara Para Pihak diperkuat melalui saling kunjung dalam semua tingkatan yang disebutkan pada Rencana Implementasi Tahunan.

PASAL VI
KEAMANAN INFORMASI DAN MATERIAL RAHASIA

1. Semua informasi rahasia, dokumen rahasia, hak kekayaan fisik dan intelektual dan material militer yang disediakan atau diproduksi berdasarkan Persetujuan ini harus dipertukarkan, digunakan, dan dilindungi sesuai dengan tujuannya berdasarkan memorandum saling pengertian, protokol, dan pengaturan yang selanjutnya akan disusun antara Para Pihak.

2. Para Pihak, sesuai peraturan perundang-undangan nasionalnya masing-masing, harus memastikan perlindungan informasi, dokumen, dan semua data yang ada pada material dan perlengkapan yang dipertukarkan dalam ruang lingkup pelaksanaan Persetujuan ini atau pelaksanaan dari kegiatan bersama. Dalam hal ini, mereka harus mengambil tindakan yang sama seperti yang diperlukan untuk melindungi informasi rahasia mereka sendiri pada tingkat yang sama. Para Pihak harus memberikan tingkat klasifikasi yang sesuai pada informasi yang dipertukarkan seperti yang ditunjukkan pada tabel di bawah ini

Untuk Pemerintah Republik Turki		Untuk Pemerintah Republik Indonesia	
Çok Gizli	Top Secret	Sangat Rahasia	Top Secret
Gizli	Secret	Rahasia	Secret
		Konfidensial	Confidential
Hizmete Özel	Restricted	Terbatas	Restricted
Tasnif Dışı	Unclassified	Biasa	Unclassified

3. Informasi yang diklasifikasikan sebagai "Özel/Konfidensial/Confidential" untuk Pihak Indonesia akan diproses dan dilindungi sesuai dengan persyaratan perlindungan keamanan dan berklasifikasi "Gizli/Rahasia/Secret" untuk pihak Turki.
4. Informasi yang tidak ditandai dengan tingkat klasifikasi keamanan yang ditentukan dalam tabel oleh Para Pihak akan diproses dan dilindungi sebagai "Tasnif Dışı/Biasa/Unclassified".
5. Informasi dan material rahasia tidak dapat diungkapkan atau dibagikan (atau dipindahkan) kepada pihak ketiga tanpa izin tertulis sebelumnya dari Pihak yang menyediakannya.
6. Informasi dan material rahasia dipertukarkan hanya melalui saluran antarpemerintah atau saluran lain yang disetujui oleh otoritas keamanan yang ditunjuk oleh Para Pihak. Tingkat klasifikasi informasi harus ditentukan oleh Pihak yang memberikan informasi.
7. Jika dianggap perlu, persetujuan keamanan terpisah tentang pemindahan, penggunaan, dan perlindungan informasi rahasia dan material yang dipertukarkan di bawah Persetujuan ini dapat ditandatangani di bawah tanggung jawab badan yang berwenang untuk masing-masing bidang kerja sama yang ditentukan dalam PASAL III.
8. Para Pihak memastikan bahwa akses kepada informasi dan material rahasia diberikan berdasarkan kebutuhan untuk tahu (*need-to-know basis*) dan kepada personel yang memiliki izin keamanan yang sesuai.
9. Dalam hal informasi yang dipertukarkan dalam pelaksanaan Persetujuan ini secara tidak terduga terungkap, Pihak yang menemukan fakta tersebut wajib memberi tahu Pihak lainnya tentang situasi tersebut.
10. Para Pihak akan terus bertanggung jawab atas perlindungan dan pencegahan terungkapnya tingkat klasifikasi dari informasi dan material rahasia yang dipertukarkan bahkan setelah pengakhiran Persetujuan ini.

11. Informasi yang diperoleh selama pelaksanaan ketentuan Persetujuan ini tidak dapat digunakan oleh salah satu Pihak secara berlawanan dengan kepentingan Pihak lainnya.

**PASAL VII
HAL TERKAIT HUKUM DAN DISIPLIN**

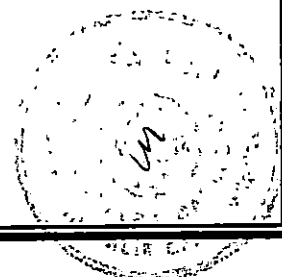
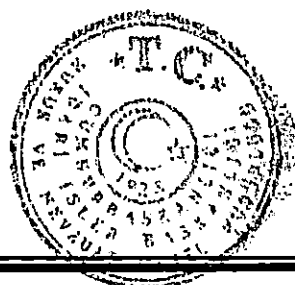
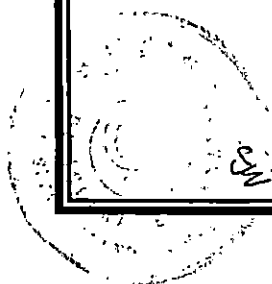
1. Pihak Pengirim mempertahankan yurisdiksi disiplin eksklusif atas personelnnya yang berada di dalam wilayah Pihak Penerima.
2. Dalam hal terdapat personel Pihak Pengirim menghadapi penyelidikan dan penyidikan atau persidangan pengadilan di Pihak Penerima, dia berhak atas semua perlindungan hukum yang diterima secara umum yang tidak kurang dari perlindungan yang dinikmati oleh warga negara Pihak Penerima.

**PASAL VIII
KLAIM KOMPENSASI**

1. Peraturan perundang-undangan nasional dari Pihak Penerima akan diterapkan pada tuntutan ganti rugi dari pihak ketiga selama pelaksanaan Persetujuan ini.
2. Para Pihak tidak akan menuntut ganti rugi satu sama lain atas cedera atau kematian personel mereka atau atas kerusakan/kerugian yang ditimbulkan pada individu, barang dan lingkungan selama berlangsungnya pelaksanaan kegiatan berdasarkan Persetujuan ini kecuali jika kerusakan atau kerugian tersebut diakibatkan oleh kelalaian berat atau kesalahan yang disengaja.
3. Para Pihak akan bersama-sama menentukan apakah situasi tersebut timbul dari kelalaian berat atau kesalahan yang disengaja atau tidak.

**PASAL IX
PELAYANAN KESEHATAN**

1. Pihak Penerima wajib menyediakan layanan medis gratis dalam keadaan darurat kecuali disepakati lain oleh Para Pihak.
2. Pelayanan kesehatan untuk pelaksanaan kerja sama antara Para Pihak disusun dalam persetujuan-persetujuan tambahan.

**PASAL X
HAL KEUANGAN**

Masing-masing Pihak akan menanggung biayanya sendiri selama pelaksanaan Persetujuan ini sesuai dengan alokasi anggarannya kecuali disepakati lain oleh Para Pihak.

**PASAL XI
PENYELESAIAN SENGKETA**

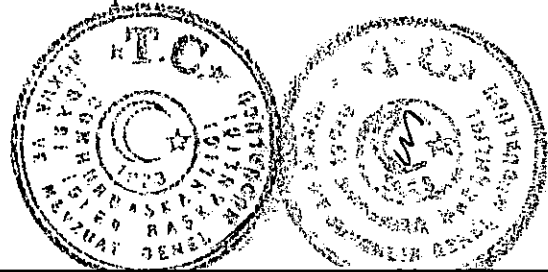
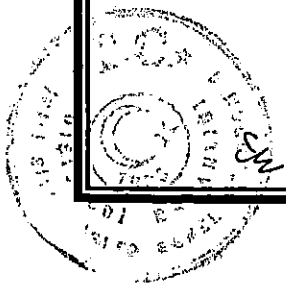
Setiap sengketa yang timbul dari pelaksanaan atau interpretasi Persetujuan ini harus diselesaikan melalui konsultasi dan negosiasi antara Para Pihak pada tingkat terendah yang memungkinkan dan tidak akan dirujuk ke pengadilan nasional atau internasional atau kepada pihak ketiga manapun untuk penyelesaiannya.

**PASAL XII
PERUBAHAN DAN TINJAUAN**

Salah satu Pihak dapat mengusulkan perubahan atau tinjauan kembali terhadap Persetujuan ini melalui saluran diplomatik, jika dianggap perlu. Perubahan atau revisi tertulis yang disetujui akan mulai berlaku sesuai dengan prosedur yang ditetapkan dalam PASAL XIII yang mengatur mulai berlakunya Persetujuan ini.

**PASAL XIII
MULAI BERLAKU, MASA BERLAKU DAN PENGHENTIAN**

1. Persetujuan ini mulai berlaku pada tanggal penerimaan pemberitahuan tertulis terakhir dimana Para Pihak saling memberitahukan, melalui saluran diplomatik, penyelesaian prosedur hukum internal mereka yang diperlukan untuk pemberlakuan Persetujuan.
2. Persetujuan ini akan tetap berlaku untuk periode 5 (lima) tahun dan secara otomatis diperpanjang untuk periode-periode 5 (lima) tahun berikutnya. Salah satu Pihak dapat mengakhiri Persetujuan ini dengan memberikan pemberitahuan tertulis sekurang-kurangnya 6 (enam) bulan sebelum tanggal pengakhiran yang dimaksudkan.
3. Pengakhiran Persetujuan ini tidak akan memengaruhi pengaturan tertulis yang dimulai oleh Para Pihak berdasarkan Persetujuan ini kecuali disepakati lain oleh Para Pihak.

4. Pengakhiran Persetujuan ini tidak akan memengaruhi program dan kegiatan yang sedang berlangsung yang dilakukan berdasarkan Persetujuan, kecuali disepakati lain oleh kedua pihak.

SEBAGAI BUKTI yang bertanda tangan di bawah ini, yang diberi kuasa oleh Pemerintah masing-masing, telah menandatangani Persetujuan ini.

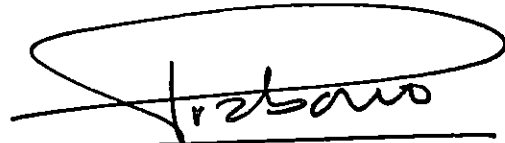
DIBUAT di Bali, Indonesia pada tanggal 14 November 2022 dalam aslinya, dalam bahasa Turki, bahasa Indonesia dan bahasa Inggris, semua teks adalah autentik. Apabila terjadi perbedaan interpretasi, teks bahasa Inggris yang akan berlaku.

Atas Nama Pemerintah Republik Turki,

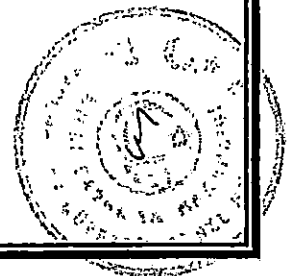
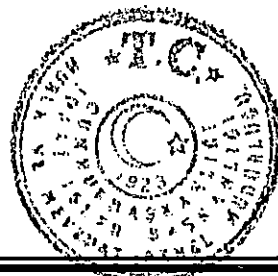
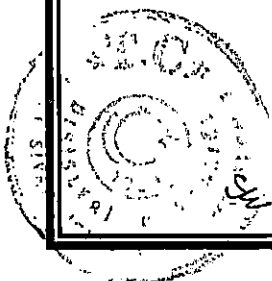

Hulusi Akar
Menteri Pertahanan Nasional

Atas Nama Pemerintah Republik
Indonesia,

Prabowo Subianto
Menteri Pertahanan

AGREEMENT
BETWEEN
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF TÜRKİYE
AND
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF INDONESIA
CONCERNING
COOPERATION IN THE FIELD OF DEFENCE

The Government of the Republic of Türkiye and the Government of the Republic of Indonesia (hereinafter referred to as the "Party" or the "Parties");

Confirming their commitment to the aims and principles of the Charter of the United Nations;

Noting the Agreement on Defence Industry Cooperation Between the Government of the Republic of Turkey and the Government of the Republic of Indonesia, signed on 29 June 2010;

Emphasizing that cooperation in various military fields on the basis of mutual respect for sovereignty and equality of both Parties shall contribute to the common interests and economic efficiency of the Parties;

Desiring to enhance and strengthen the existing bilateral relations between the two countries through cooperative activities in the field of defence based on the principles of equality, mutual trust, and understanding;

Noting that the strengthening of defence cooperation will contribute to the mutually beneficial relations of both Parties;

Respecting sovereignty and territorial integrity of both Parties;

Expressing the need for improving the existing friendly relations between the Parties on the basis of national laws, international laws and agreements;

Have agreed upon the followings:

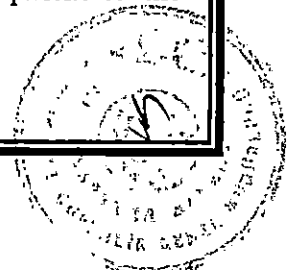
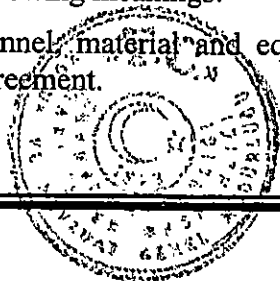
ARTICLE I
PURPOSE

The purpose of this Agreement is to provide a legal framework for relations and develop cooperation between the Parties in the areas of defence and military.

ARTICLE II
DEFINITIONS

The terms used in this Agreement shall have the following meanings:

1. **"Sending Party"** means the Party sending personnel, material and equipment to the Receiving Party for the implementation of this Agreement.

2. **“Receiving Party”** means the Party hosting the personnel, material and equipment of the Sending Party in its territory for the implementation of this Agreement.
3. **“Personnel”** means the military personnel or the civilian persons who are the members of armed forces and sent by one Party to the other Party for the implementation of this Agreement.
4. **“Classified Information and Material”** means official information, document and material that requires protection for national security. Therefore, it is regulated by the application of a national security classification. This information may be in oral, visual, magnetic or printed form, or in technological or device form including information subject to Intellectual Property Rights.

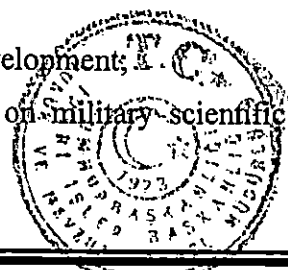
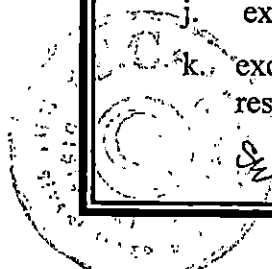
ARTICLE III SCOPE OF COOPERATION

The scope of cooperation of this Agreement shall include:

1. regular bilateral dialogue and consultation on strategic defence and military issues of common interest;
2. exchange of visits between defence and Armed Forces officials;
3. exchange of visits of high-ranking officials, including Armed Forces;
4. intelligence cooperation in the field of defence;
5. cooperation in science and technology in defence industry;
6. cooperation in maritime security issues;
7. promoting cooperation of the Armed Forces, such as peacekeeping, humanitarian assistance and disaster relief, counter piracy and counterterrorism.

ARTICLE IV FORMS OF COOPERATION

1. The forms of cooperation between the Parties shall include:
 - a. military training and education;
 - b. participation in exercises/trainings or joint exercises;
 - c. military cooperation and contact visits between the Armed Forces;
 - d. military intelligence;
 - e. logistic cooperation, grant and logistic systems;
 - f. military medicine and health services;
 - g. communications, electronics, information systems and cyber defence;
 - h. military legal systems;
 - i. mapping and hydrography;
 - j. exchange of personnel for professional development;
 - k. exchange of information and experience on military scientific and technological research areas;

- l. social, sports and cultural activities;
 - m. service to service activities;
 - n. training, exercise and exchange of experience within the scope of peacekeeping, humanitarian assistance and disaster relief, counter piracy and counterterrorism;
 - o. military history, archives, publication and museology.
2. The Parties may conclude complementary memoranda of understanding, protocols and arrangements for the implementation of this Agreement.

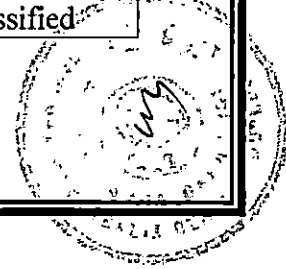
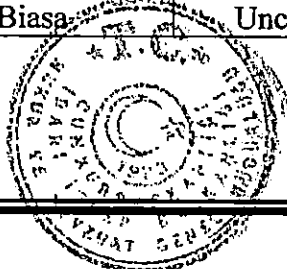
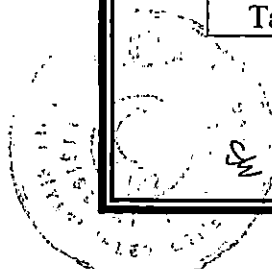
ARTICLE V
COMPETENT AUTHORITIES AND ANNUAL IMPLEMENTATION PLANS

1. The competent authorities for the implementation of this Agreement are:
 - a. For the Government of the Republic of Türkiye: The Ministry of National Defence of the Republic of Türkiye;
 - b. For the Government of the Republic of Indonesia: The Ministry of Defence of the Republic of Indonesia.
2. The Parties shall prepare Annual Implementation Plans for joint activities for the implementation of this Agreement. The Annual Implementation Plans shall include the name, scope, type, date, place, executing institutions, financial aspects and other details of the activities to be carried out.
3. The cooperation between the Parties shall be strengthened through reciprocal visits at all levels mentioned in the Annual Implementation Plans.

ARTICLE VI
SECURITY OF CLASSIFIED INFORMATION AND MATERIAL

1. All classified information, documents, physical and intellectual property rights and the military material provided or produced under this Agreement shall be exchanged, used and protected for their own purposes according to the subsequent memoranda of understanding, protocols and arrangements to be concluded between the Parties.
2. The Parties, in accordance with their national legislation, shall ensure the protection of information, documents, and all data on the materials and equipment to be exchanged within the scope of the implementation of this Agreement or performance of the joint activities. In this scope they shall take the same measures as the ones necessary for the protection of their own classified information of the same level. The Parties shall give the exchanged information the appropriate classification level as shown in the table below.

For the Government of the Republic of Türkiye		For the Government of the Republic of Indonesia	
Çok Gizli	Top Secret	Sangat Rahasia	Top Secret
Gizli	Secret	Rahasia	Secret
		Konfidensial	Confidential
Hizmete Özel	Restricted	Terbatas	Restricted
Tasnif Dışı	Unclassified	Biasa	Unclassified

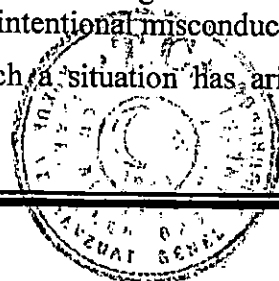
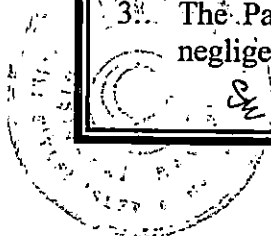
3. Information classified as "Özel/Konfidensial/Confidential" for the Indonesian Party shall be processed and protected in accordance with the protective security requirements and classification level "Gizli/ Rahasia/Secret" for the Turkish Party.
4. Information that is not marked with any security classification level specified in the table by the Parties shall be processed and protected as "Tasnif Dışı/Biasa/Unclassified".
5. The Classified Information and Material shall not be disclosed to or shared with (or transferred to) a third party without a prior written consent of the Party providing them.
6. The Classified Information and Material shall only be exchanged through inter-governmental channels or other channels approved by the security authorities designated by the Parties. The classification level of the information shall be determined by the Party providing the information.
7. If deemed necessary, a separate security agreement on the transfer, usage and protection of the Classified Information and Materials exchanged within the scope of this Agreement may be signed under the responsibility of the bodies authorized for each of the cooperation areas specified in ARTICLE III.
8. The Parties shall ensure that access to the Classified Information and Materials is given according to need-to-know basis and to the personnel having appropriate security clearance.
9. In the event that the information exchanged in terms of implementing this Agreement is unexpectedly disclosed, the Party discovering the fact shall inform the other Party of the situation.
10. The Parties shall continue to be responsible for the protection and prevention of the release of the classification level of the exchanged Classified Information and Material even after the termination of this Agreement.
11. The Information obtained during the implementation of the provisions of this Agreement shall not be used by either Party against the interests of the other Party.

ARTICLE VII LEGAL AND DISCIPLINARY MATTERS

1. The Sending Party shall retain exclusive disciplinary jurisdiction over its personnel within the territory of the Receiving Party.
2. In the event that any of the Sending Party's personnel faces a legal investigation or trial in the Receiving Party, he or she shall be entitled to all generally accepted legal protection which shall be no less than the one enjoyed by the nationals of the Receiving Party.

ARTICLE VIII COMPENSATION CLAIMS

1. The national legislation of the Receiving Party shall be applied to the compensation claims of the third party during the implementation of this Agreement.
2. The Parties shall not claim compensation from each other for the injury or death of their personnel or for the damages/losses inflicted on individuals, goods and environment in the course of the performance of the activities under this Agreement except where such damage or loss resulted from gross negligence or intentional misconduct.
3. The Parties shall jointly determine whether such a situation has arisen out of gross negligence or intentional misconduct or not.

**ARTICLE IX
HEALTH SERVICES**

1. The Receiving Party shall provide free medical services in case of emergency unless otherwise agreed by the Parties.
2. Health services for the implementation of cooperation shall be concluded between the Parties in supplementary agreements.

**ARTICLE X
FINANCIAL MATTERS**

Each Party shall bear its own respective expenses during the implementation of this Agreement in accordance with its budgetary allocations unless agreed otherwise by the Parties.

**ARTICLE XI
SETTLEMENT OF DISPUTES**

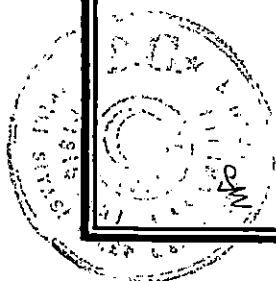
Any dispute arising from the implementation or interpretation of this Agreement shall be settled by consultations and negotiations between the Parties at the possible lowest level and shall not be referred to any national or international tribunal or to any third party for the settlement.

**ARTICLE XII
AMENDMENT AND REVIEW**

Either Party may propose amendment or review of this Agreement through diplomatic channels, if deemed necessary. Agreed written amendment or revisions shall enter into force in accordance with the procedures set forth in ARTICLE XIII governing the entry into force of this Agreement.

**ARTICLE XIII
ENTRY INTO FORCE, DURATION AND TERMINATION**

1. This Agreement shall enter into force on the date of the receipt of the last written notification by which the Parties notify each other, through diplomatic channels, of the completion of their internal legal procedures required for the entry into force of the Agreement.
2. This Agreement shall remain into force for a period of 5 (five) years and shall automatically be extended for subsequent periods of 5 (five) years. Either Party may terminate this Agreement by giving written notification at least 6 (six) months prior to the date of its intended termination
3. Termination of the present Agreement shall not affect the written arrangements commenced by the Parties under this Agreement unless otherwise agreed by the Parties.

4. Termination of this Agreement shall not affect the ongoing program and activities conducted under the Agreement, unless otherwise agreed by both Parties.

IN WITNESS WHERE OF the undersigned, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed this Agreement.

DONE at Bali, Indonesia on 14 November 2022 in originals, in Turkish, Indonesian and English languages, all texts being equally authentic. In case of divergence of interpretation, the English text shall prevail.

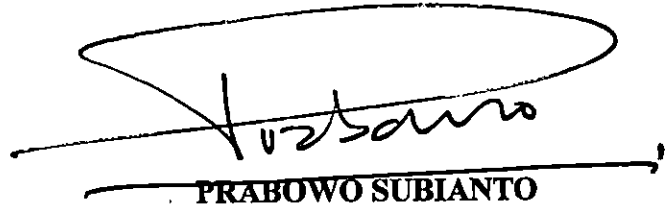
**ON BEHALF OF THE GOVERNMENT
OF THE REPUBLIC OF TÜRKİYE**

HULUSİ AKAR

MINISTER OF NATIONAL DEFENCE

**ON BEHALF OF THE GOVERNMENT
OF THE REPUBLIC OF INDONESIA**

PRABOWO SUBIANTO

MINISTER OF DEFENCE

